

Aneta Chrząszcz

Akademia Bialska im. Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

ORCID: 0000-0001-9749-274X

Studia Społeczne

ISSN 2081-0008

e-ISSN 2449-9714

str. 141–153

dr Katarzyna Ochrya-Żurawska

Menadżerska Akademia Nauk Stosowanych

ORCID: 0000-0001-6214-8930

mgr Patryk Ochrya

Menadżerska Akademia Nauk Stosowanych w Warszawie

ORCID: 0000-0001-8991-4068

dr Waldemar Perdion

Uczelnia Techniczno-Handlowa w Warszawie

ORCID: 0000-0001-6956-8508

**ROLA OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH
W ZAPEWNIENIU BEZPIECZEŃSTWA NA
OBSZARACH WIEJSKICH NA PRZYKŁADZIE
WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO /**
*THE ROLE OF VOLUNTEER FIRE BRIGADES IN ENSURING SAFETY
IN RURAL AREAS ON THE EXAMPLE OF THE PODKARPACKIE
VOIVODESHIP*

Streszczenie

W niniejszym artykule poświęconym działalności Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP) na terenach wiejskich przedstawiono, jak istotną rolę pełnią te jednostki w zapewnianiu bezpieczeństwa pożarowego i ratownictwa w obszarach o ograniczonym dostępie do zawodowych służb. Celem artykułu jest analiza działalności OSP na obszarach wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem ich roli w zapobie-

ganiu pożarom, reagowaniu na kryzysowe sytuacje oraz wspieraniu lokalnej społeczności w budowaniu świadomości na temat zagrożeń. W pracy autorzy dążą do wykazania, jak znaczący wpływ na bezpieczeństwo w małych miejscowościach mają te formacje. Głównym problemem badawczym sformułowano: W jakim stopniu Ochotnicze Straże Pożarne są kluczowym elementem systemu ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa na obszarach wiejskich? Odpowiednio do problemu badawczego postawiona hipoteza zakłada, że OSP, pomimo ograniczonych zasobów finansowych i materialnych, odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa na terenach wiejskich. Ich zaangażowanie i lokalna obecność sprawiają, że są one często pierwszymi jednostkami reagującymi na zagrożenia, co znacznie poprawia poziom bezpieczeństwa i ochrony mieszkańców. W pracy wykorzystano metody teoretyczne, takie jak analiza literatury przedmiotu dotyczącej funkcjonowania OSP, systemu ochrony przeciwpożarowej i zarządzania kryzysowego, jak również aktualnych statystyk dotyczących działalności Ochotniczych Straży Pożarnych w województwie podkarpackim. Dzięki temu uzyskano pełniejszy obraz ich funkcjonowania, wyzwań, z którymi się mierzą, oraz sposobów, w jakie wspierają lokalne społeczności.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, ochotnicze straże pożarne, krajowy system ratowniczo-gaśniczy, lokalna społeczność, organizacje pozarządowe, obszar wiejski.

Abstract

This article devoted to the activities of Volunteer Fire Brigades (TSOs) in rural areas presents the important role played by these units in ensuring fire safety and rescue in areas with limited access to professional services. The aim of the article is to analyze the activities of the Voluntary Fire Service in rural areas, with particular emphasis on their role in fire prevention, responding to crisis situations and supporting the local community in building awareness of threats. In the paper, the authors aim to demonstrate the significant impact of these formations on security in small towns. The main research problem was formulated: To what extent are Volunteer Fire Brigades a key element of the fire protection and rescue system in rural areas? According to the research problem, the hypothesis assumes that TSOs, despite limited financial and material resources, play a key role in ensuring security in rural areas. Their commitment and local presence make them often the first responders to threats, which significantly improves the level of safety and security of residents. The paper uses theoretical methods, such as the analysis of the literature on the functioning of the Voluntary Fire Brigade, the fire protection and crisis management system, as well as current statistics on the activities of the Volunteer Fire Brigades in the Podkarpackie Voivodeship. This gave them a more complete picture of how they function, the challenges they face and the ways in which they support local communities.

Key words: safety, volunteer fire brigades, national rescue and firefighting system, local community, non-governmental organizations, rural area.

WSTĘP

Ochotnicze Straże Pożarne (OSP) odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa i ochrony przeciwpożarowej na obszarach wiejskich, gdzie dostęp do profesjonalnych służb ratowniczych jest często ograniczony ze względu na odległość od większych miast i centrów operacyjnych. OSP to formacja oparta na wolontariacie, w której lokalni mieszkańcy, często niezawodowi strażacy, angażują się w różnorodne działania ratownicze. Oprócz gaszenia pożarów, ich zadania obejmują także ratownictwo techniczne, udzielanie pierwszej pomocy, a także przeciwdziałanie klęskom żywiołowym, takim jak powódzie czy wichury.

Na obszarach wiejskich, gdzie gospodarstwa rolne, lasy i zabudowa mieszkalna są rozproszone, OSP stanowią pierwszą linię obrony przed pożarami i innymi zagrożeniami. Dzięki swojej bliskości do społeczności, strażacy ochotnicy mogą szybko reagować na zdarzenia, a ich znajomość terenu jest ogromnym atutem w skutecznych działaniach ratunkowych. Ponadto, OSP pełnią funkcje edukacyjne, podnosząc świadomość na temat zagrożeń oraz promując zasady bezpieczeństwa wśród mieszkańców.

Ich działalność jest niezwykle cenna, zwłaszcza na obszarach o mniejszych zasobach, gdzie regularne wsparcie od jednostek zawodowych może nie być dostępne natychmiast. Dzięki zaangażowaniu i poświęceniu członków OSP, lokalne społeczności wiejskie mogą liczyć na skuteczną ochronę i szybkie działania w sytuacjach kryzysowych, co czyni je nieodzownym elementem systemu bezpieczeństwa na tych terenach.

1. PODSTAWY PRAWNE DZIAŁANIA OSP

Funkcjonujące obecnie Ochotnicze Straże Pożarne należą do organizacji pozarządowych. Do ich struktur należą strażacy-ochotnicy, którzy działają dobrowolnie, niosąc ludziom nieocenioną pomoc i ratunek w sytuacjach zagrożenia życia, zdrowia lub środowiska¹.

Działalność Ochotniczych Straży Pożarnych bardzo długo nie była uregulowana jakimikolwiek aktami prawnymi. Ich działalność bardzo długo stanowiła po prostu spontaniczne działanie polegające na zebraniu się kilkunastu czy kilkudziesięciu społeczników, którzy gotowi byli działać dla dobra lokalnej społeczności i pomagać ludziom, których najczęściej spotykało zagrożenie ze strony ognia. Jednak z czasem uznano, że istnieje konieczność uregulowania statusu jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych. Było to celowe chociażby ze względu na to, że podczas akcji dochodziło czasami do wypadków i strażak – ochotnik, który doznawał obrażeń w trakcie działań ratowniczych zasadniczo nie miał prawa do odszkodowania czy jakiegokolwiek

1 A. Forjas, *Działalność ochotniczych straży pożarnych i ich wpływ na bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, „Roczniki Studenckie Akademii Wojsk Lądowych”, 4/2020, s. 7.

ustawowej pomocy. Ochotnicze straże pożarne oraz Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP do tej pory funkcjonowały jako stowarzyszenia na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach. Wymieniona regulacja prawna mówi, iż stowarzyszenie jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem o celach niezarobkowych oraz samodzielnie określa swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działalności². Ponadto, dzięki ustawom można było również zgodnie z prawem przyznawać strażakom – ochotnikom odznaczenia państwowe, a w najbliższym czasie planowane jest przyznanie m dodatków emerytalnych³.

Nowelizacja ustawy o Ochotniczych Strażach Pożarnych (OSP)⁴ została uchwalona w Polsce w 2021 roku, wprowadzając istotne zmiany w przepisach dotyczących funkcjonowania OSP. Celem nowelizacji było przede wszystkim uregulowanie statusu strażaków-ochotników oraz wprowadzenie dodatkowych benefitów i uprawnień dla członków OSP. Artykuł 1 powyższej ustawy mówi:

- Ochotnicze straże pożarne to jednostki ochrony przeciwpożarowej będące stowarzyszeniami w rozumieniu ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261).
- Ochotnicze straże pożarne są umundurowanymi, wyposażonymi w specjalistyczny sprzęt, przeznaczonymi do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi lub innymi miejscowymi zagrożeniami, w tym prowadzącymi działania w zakresie ratownictwa specjalistycznego, jednostkami ochrony przeciwpożarowej.
- Ochotnicze straże pożarne zrzeszają członków ochotniczych straży pożarnych, zwanych dalej „strażakami OSP”.
- Ochotnicze straże pożarne spełniają służebną rolę wobec społeczności lokalnej, wykonując swoje zadania z poszanowaniem godności i praw obywateli⁵.

Nowe przepisy wprowadziły formalny status strażaka-ochotnika. Strażacy z OSP mogą otrzymać zaświadczenia o odbyciu służby, które mogą być przydatne np. w zatrudnieniu. Nowelizacja daje również możliwość przyznania medali i odznaczeń za długoletnią służbę. Strażacy-ochotnicy, którzy przez co najmniej 25 lat brali udział w akcjach ratowniczych, zyskali prawo do dodatku emerytalnego w wysokości 200 zł miesięcznie. To świadczenie ma być formą uznania za wieloletnią służbę.

Członkowie OSP biorący udział w akcjach ratowniczych są objęci ubezpieczeniem społecznym i zdrowotnym. Nowelizacja zapewnia im prawo do odszkodowań za

2 Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach. Dz. U. 1989 Nr 20 poz. 104, art. 2.

3 J. Nowicka, K. Ochrya-Żurawska, Z. Ciekanowski, *Działalność organizacji pozarządowych na przykładzie ochotniczych straży pożarnych*, Wyd. im. Profesor Leszka Krzyżanowskiego Menażerskiej Akademii Nauk Sotrosawych w Warszawie, Warszawa 2024, s. 103.

4 Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o ochotniczych strażach pożarnych. Dz.U.2024.233.

5 Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o ochotniczych strażach pożarnych. Dz.U.2024.233, art. 1.

wypadki podczas akcji, a także świadczeń zdrowotnych w przypadku kontuzji czy urazów.

Wprowadzono również obowiązek organizowania regularnych szkoleń dla strażaków w o-
chotników, które mają na celu podnoszenie kwalifikacji i umiejętności ratowniczych.
Ochotnicy mogą teraz także ubiegać się o zwrot kosztów uczestnictwa w takich szko-
leniach. Zwiększono wsparcie finansowe dla jednostek OSP. Środki mogą być przezna-
czone na zakup sprzętu, umundurowania, a także na utrzymanie i modernizację remiz.
Jednostki OSP mogą także liczyć na większe wsparcie ze strony samorządów.

Nowe przepisy przewidują, że strażacy OSP po przejściu na emeryturę mają prawo
do specjalnego dodatku, o ile spełnią określone warunki, takie jak określona liczba
lat aktywnej służby w akcjach ratowniczych. OSP, które są częścią KSRRG, mają za-
gwarantowane wyższe wsparcie finansowe i sprzętowe, a także mogą liczyć na udział
w bardziej specjalistycznych działaniach ratowniczych. Ochotnicze Straże Pożarne
(OSP) działają w Polsce na podstawie kilku kluczowych aktów prawnych, które regu-
lują ich funkcjonowanie, organizację i współpracę z innymi służbami. Poniżej znaj-
duje się przegląd najważniejszych aktów prawnych związanych z działalnością OSP:

1. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy. Dz.U. 1974 nr 24 poz. 141.
2. Ustawa z dnia 24.08.1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej. Dz.U. 1991 nr 88 poz. 400.
3. Ustawa z dnia 24.08.1991 r. o ochronie przeciwpożarowej. Dz.U. 1991 nr 81 poz. 351.
4. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Dz.U. 1990 nr 16 poz. 95.
5. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych. Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240.
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627.
7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 wrze-
śnia 2021 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratownicz-
o-gaśniczego. Dz.U. 2021 poz. 1737.
8. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 czerw-
ca 2022 r. w sprawie legitymacji strażaka ratownika ochotniczej straży pożarnej
lub osoby posiadającej uprawnienie do świadczenia ratowniczego. Dz.U. 2022
poz. 1274.

Stowarzyszenia funkcjonują ponadto na podstawie swoich statutów. Każdy z nich
wymaga konsultacji z Komendantem Powiatowym albo Miejskim Państwowej Stra-
ży Pożarnej odpowiednim z uwagi na teren działania (w przypadku OSP) lub z Ko-
mendantem Głównym PSP (w przypadku Związku OSP – RP). Statut stowarzyszenia
przede wszystkim określa:

- a) nazwę stowarzyszenia, która pozwoli odróżnić je od innych stowarzyszeń i organizacji oraz instytucji;
- b) teren działania oraz siedzibę stowarzyszenia;
- c) cele oraz sposoby ich realizacji;
- d) sposoby nabywania oraz utraty członkostwa i przyczyny utraty członkostwa, a także prawa oraz obowiązki członków;
- e) władze stowarzyszenia i tryb dokonywania ich wyboru oraz uzupełniania składu, a także ich kompetencje;
- f) sposób reprezentowania stowarzyszenia i zaciągania zobowiązań majątkowych, jak również warunki ważności jego uchwał;
- g) sposób uzyskiwania środków finansowych i ustanawiania składek członkowskich;
- h) zasady dokonywania wszelkich zmian statutu;
- i) sposób rozwiązywania się stowarzyszenia.

Większość stowarzyszeń wpisuje do statutu, że działa na terenie całej Polski. Jest możliwość ograniczenia działania, np. do jednego województwa albo powiatu czy miasta. W niektórych statutach łączy się te obie możliwości i jako teren działania określa się cały kraj.

Zmiany mają na celu nie tylko poprawę funkcjonowania OSP, ale także ułatwienie rekrutacji nowych członków oraz zapewnienie strażakom-ochotnikom lepszego zabezpieczenia socjalnego i uznania za ich pracę.

2. CELE I ZADANIA OSP

Ochotnicze Straże Pożarne (OSP) realizują szereg kluczowych celów, które są ściśle związane z zapewnieniem bezpieczeństwa, ochroną przeciwpożarową oraz wsparciem w sytuacjach kryzysowych. Ich głównym zadaniem jest przeciwdziałanie pożarom oraz minimalizowanie ich skutków, zarówno w aspekcie ochrony ludzi, jak i mienia. Działania te są szczególnie ważne na terenach wiejskich, gdzie pożary mogą stanowić poważne zagrożenie dla rozproszonych gospodarstw rolnych, lasów i budynków mieszkalnych. OSP reagują natychmiast w sytuacjach zagrożenia, gasząc pożary i chroniąc mieszkańców przed stratami materialnymi. Szczegółowe zadania oraz organizację OSP określa ich statut, który stanowi bez wątpienia normatywny akt prawa wewnętrznego.

Cele oraz zadania ochotniczej straży pożarnej to głównie: prowadzenie działalności, jaka ma na celu przede wszystkim zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w powyższym zakresie z Państwową Strażą Pożarną i organami samorządowymi, a także innymi podmiotami, jak również udział w akcjach ratowniczych, które są przeprowadzane w czasie pożarów i zagrożeń ekologicznych, jakie są związane z ochroną

środowiska, a także innych klęsk oraz zdarzeń, informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych oraz ekologicznych i o sposobach ochrony przed nimi, także upowszechnianie, głównie wśród swoich członków i kultury fizycznej, sportu, a także prowadzenie działalności kulturalnej oraz oświatowej, jak również wykonywanie innych zadań, jakie wynikają z przepisów o ochronie przeciwpożarowej, czy z innych założeń statutowych i działania na rzecz ochrony środowiska oraz wspomaganie rozwoju społeczności lokalnych⁶.

Do zadań statutowych OSP obecnie należy:

- prowadzenie działalności, która ma głównie na celu zapobieganie pożarom i współdziałanie w powyższym zakresie z Państwową Strażą Pożarną oraz organami samorządowymi, a także innymi podmiotami;
- udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych podczas pożarów i zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska, a także innych klęsk, jak również zdarzeń;
- informowanie ludności o już istniejących zagrożeniach pożarowych oraz ekologicznych, a także sposobach ochrony przed nimi;
- upowszechnianie, zwłaszcza wśród członków i kultury fizycznej oraz sportu, a także prowadzenia działalności kulturalnej oraz oświatowej;
- wykonywanie innych zadań, które wynikają z przepisów o ochronie przeciwpożarowej i statutu;
- działania na rzecz ochrony środowiska;
- wspomaganie rozwoju społeczności lokalnych⁷.

Według obecnego ustawodawstwa do zadań ochotniczych straży pożarnych należy podejmowanie działań w celu ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska przez:

- prowadzenie działań ratowniczych, udział w działaniach ratowniczych oraz akcjach ratowniczych, a także udział w działaniach prowadzonych przez inne służby, inspekcje i straże;
- udział w działaniach ratowniczych i akcjach ratowniczych poza granicami kraju na podstawie umów międzynarodowych;
- udział w alarmowaniu i ostrzeganiu ludności o zagrożeniach;
- udział w ochronie ludności;
- wykonywanie kwalifikowanej pierwszej pomocy;
- organizowanie ćwiczeń oraz udział w szkoleniach, ćwiczeniach i zawodach sportowo-pożarniczych organizowanych przez Państwową Straż Pożarną, gminę lub inne uprawnione podmioty;

6 Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej. Dz.U. 1991 nr 81 poz. 351, art. 19, ust. 2.

7 L. Berliński, *Zarządzanie i dowodzenie Ochotniczą Strażą Pożarną*, wyd. Difin, Warszawa 2012, s. 12-13.

- zabezpieczanie obszaru chronionego właściwej jednostki ratowniczo-gaśniczej Państwowej Straży Pożarnej, określonego w powiatowym (miejskim) planie ratowniczym;
- propagowanie zasad i dobrych praktyk w zakresie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów;
- organizowanie przedsięwzięć służących krzewieniu sportu i kultury fizycznej;
- organizowanie przedsięwzięć oświatowo-kulturalnych propagujących wiedzę i umiejętności w zakresie ochrony przeciwpożarowej;
- upowszechnianie i wspieranie współdziałania między lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi z zakresu ochrony przeciwpożarowej;
- propagowanie zasad udzielania pierwszej pomocy;
- wspieranie gminy w realizacji pomocy na rzecz społeczności lokalnej;
- integrowanie społeczności lokalnej;
- udział we współpracy międzynarodowej gminy⁸.

Powyższe zadania OSP mają na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałania w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami. Działalność tych służb ratowniczych jest różnorodna i od dawna nie ogranicza się do gaszenia pożarów. Ich różnorodność bezpośrednio determinuje je w wykonywaniu działań ratowniczych w różnych sytuacjach, które już dziś przeważają nad pożarami⁹.

Poza walką z ogniem, jednym z priorytetów OSP jest ochrona życia i zdrowia ludzi. Strażacy ochotnicy często jako pierwsi docierają na miejsce wypadków drogowych, klęsk żywiołowych czy innych niebezpiecznych zdarzeń, udzielając pierwszej pomocy i zapewniając niezbędne wsparcie techniczne. Odpowiednio przeszkoleni, są w stanie działać skutecznie w sytuacjach wymagających szybkiej reakcji i profesjonalizmu.

OSP pełnią także ważną rolę w ochronie środowiska naturalnego. Działając w terenie, który często obejmuje lasy, rzeki i inne zasoby przyrodnicze, ochotnicy zajmują się nie tylko gaszeniem pożarów, ale również działaniami prewencyjnymi, które mają na celu zmniejszenie ryzyka zniszczeń spowodowanych przez siły natury.

Nieodłącznym elementem działalności OSP jest również edukacja i budowanie świadomości społecznej na temat zagrożeń. Organizując szkolenia, pokazy i spotkania z mieszkańcami, strażacy promują zasady bezpieczeństwa pożarowego, uczą pierwszej pomocy i uświadamiają, jak postępować w sytuacjach kryzysowych. Dzięki takim działaniom przyczyniają się do zwiększenia bezpieczeństwa lokalnych społeczności, które nie zawsze mają łatwy dostęp do profesjonalnych służb ratowniczych.

⁸ Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o ochotniczych strażach pożarnych. Dz.U.2024.233, art. 3.

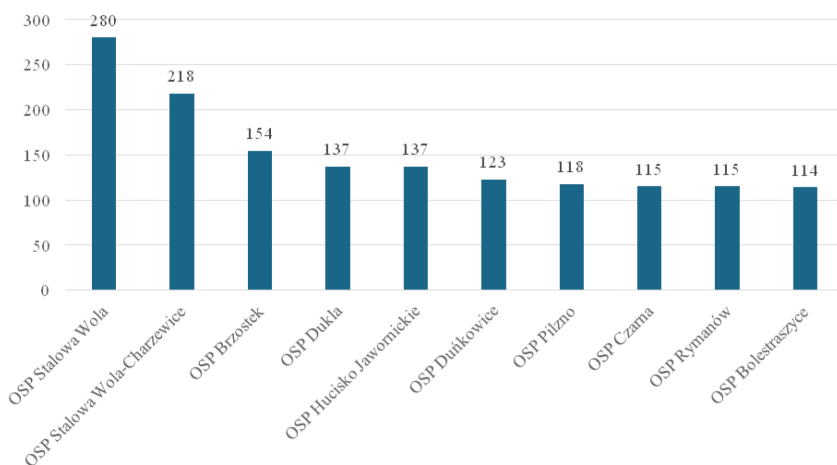
⁹ J. Svetlík, M. Konárik, *Jednostki straży pożarnej*, [w:] *Ochotnicze straże pożarne w działaniu na rzecz bezpieczeństwa pogranicza polsko-słowackiego*, red. R. Socha, Wydawnictwo Naukowe Akademii WSB, Dąbrowa Górnicza 2022, s. 11.

Działania OSP, mimo że opierają się głównie na pracy wolontariuszy, mają ogromny wpływ na funkcjonowanie społeczności wiejskich. Dzięki ich zaangażowaniu mieszkańcy mogą czuć się bezpieczniej, a pomoc strażaków jest nieoceniona w sytuacjach nagłych zagrożeń.

3. DZIAŁALNOŚĆ OSP NA OBSZARACH WIEJSKICH NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH JEDNOSTEK WOJ. PODKARPACKIEGO

Działalność Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP) na obszarach wiejskich, zwłaszcza w regionie takim jak województwo podkarpackie, ma ogromne znaczenie dla lokalnych społeczności. OSP w tym województwie pełnią kluczową rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa, ochrony przeciwpożarowej oraz organizacji akcji ratunkowych i prewencyjnych. Podkarpacie, z uwagi na swój w dużej mierze rolniczy charakter, ma wyjątkowo rozwiniętą sieć jednostek OSP, które w wielu przypadkach są jedyną formacją ratowniczą szybko reagującą na zagrożenia na terenach oddalonych od miast.

Województwo podkarpackie, charakteryzujące się dużą liczbą małych miejscowości i rozległych terenów wiejskich, ma jedną z najwyższych liczebności jednostek OSP w Polsce. Według danych, w regionie działa ponad 1100 jednostek OSP¹⁰, z czego duża część funkcjonuje w małych wioskach, gdzie dostęp do zawodowych straży pożarnych jest ograniczony. Poniżej na wykresie przedstawiono jednostki OSP z największą liczbą wyjazdów.

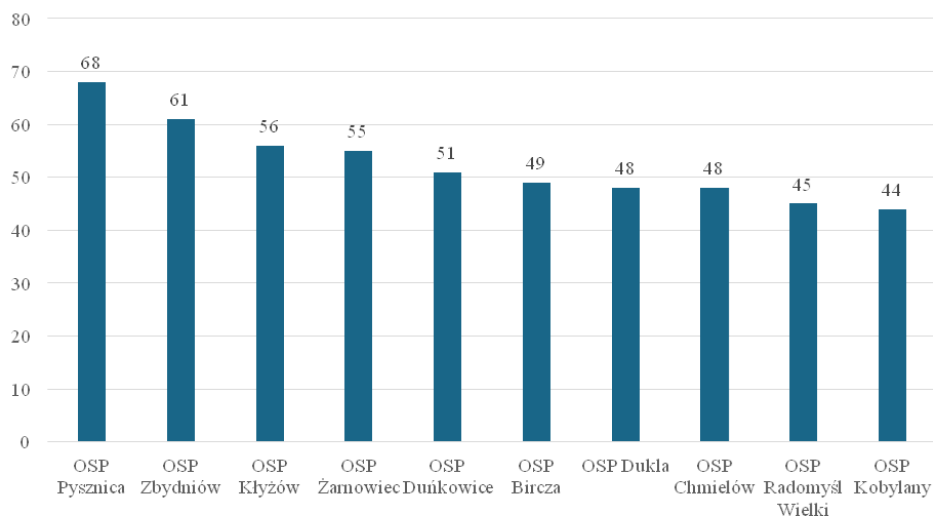

Wykres 1. Jednostki OSP w woj. podkarpackim z największą liczbą wyjazdów w 4/2020.

Źródło: Statystyki Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej, 2024, <https://strazacki.pl/statystyki-wyjazdow-osp-2023/statystyki-osp-2023-woj-podkarpackie/>.

10 TOP 30 jednostek OSP na Podkarpaciu. Oni mieli najwięcej pracy w 2023 roku, <https://nowiny24.pl/top-30-jednostek-osp-na-podkarpaciu-oni-mieli-najwiecej-pracy-w-2023-roku/ar/c1-18209775>

Na Podkarpaciu wiele jednostek OSP jest częścią Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG), co umożliwia im udział w akcjach ratowniczych na poziomie krajowym. Jednostki te są lepiej wyposażone i mają dostęp do większego wsparcia finansowego niż te spoza systemu. W 2023 roku druhowie z OSP dysponowali byli do 4976 pożarów i 16568 miejscowych zagrożeń, którymi są m.in. wypadki drogowe i usuwanie skutków żywiołów¹¹. Na wykresie 2 przedstawiono jednostki OSP z woj. Podkarpackiego z największą liczbą wyjazdów do pożaru.

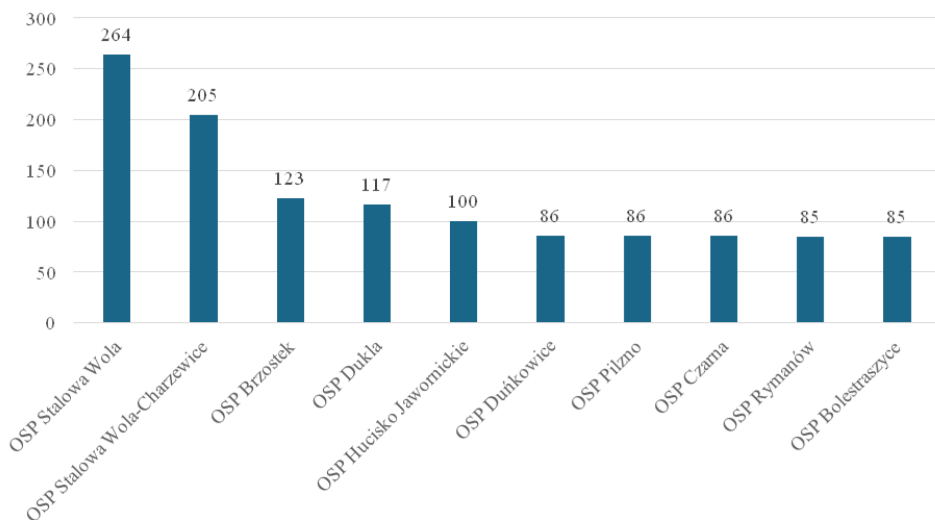
Wykres 2. Jednostki OSP z woj. podkarpackiego z największą liczbą wyjazdów do pożaru w 2023 roku.

Źródło: Statystyki Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej, 2024, <https://strazacki.pl/statystyki-wyjazdow-osp-2023/statystyki-osp-2023-woj-podkarpackie/>.

OSP na Podkarpaciu, oprócz gaszenia pożarów, zajmują się także ratownictwem technicznym, wodnym oraz usuwaniem skutków klęsk żywiołowych. Na terenach wiejskich, gdzie występują częste podtopienia i burze, strażacy-ochotnicy odgrywają kluczową rolę w ewakuacji ludzi oraz zabezpieczaniu mienia. Na wykresie 3 przedstawiono jednostki OSP z woj. Podkarpackiego z największą liczbą wyjazdów do zagrożeń miejscowych.

Ważnym elementem działalności OSP jest również prewencja, w tym edukacja lokalnych społeczności na temat zagrożeń pożarowych, udzielania pierwszej pomocy oraz postępowania w sytuacjach kryzysowych. W ramach tych działań organizowane są pokazy, szkolenia oraz spotkania w lokalnych szkołach i świetlicach wiejskich.

¹¹ Główny Urząd Statystyczny, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>.

Wykres 3. Jednostki OSP z woj. podkarpackiego z największą liczbą wyjazdów zagrożeń miejscowych w 2023.

Źródło: Statystyki Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej, 2024, <https://strazacki.pl/statystyki-wyjazdow-osp-2023/statystyki-osp-2023-woj-podkarpackie/>.

Na Podkarpaciu OSP pełni nie tylko funkcje ratownicze, ale również kulturalne i integracyjne. Strażnice OSP są często miejscem spotkań społeczności lokalnych, organizacji imprez, festynów oraz wydarzeń religijnych i patriotycznych.

OSP na wsiach odgrywają ważną rolę w integracji mieszkańców, często stając się centrum życia społecznego. Organizowane przez nich festyny, dożynki czy zawody strażackie są ważnymi wydarzeniami w życiu lokalnych społeczności.

Finansowanie OSP w województwie podkarpackim pochodzi przede wszystkim z budżetów gminnych, wsparcia samorządów wojewódzkich oraz dofinansowania z KSRG. OSP na obszarach wiejskich mogą liczyć także na dotacje z Funduszu Sprawiedliwości oraz Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Mimo wsparcia, jednostki OSP często borykają się z problemami finansowymi, zwłaszcza te, które nie są częścią KSRG. Wyposażenie, w tym pojazdy i sprzęt, często jest przestarzałe, a strażacy-ochotnicy muszą organizować zbiórki funduszy na zakup nowego sprzętu lub modernizację remiz.

OSP na Podkarpaciu ściśle współpracują z Państwową Strażą Pożarną, samorządami oraz lokalnymi instytucjami. Dzięki tej współpracy mogą szybko reagować na sytuacje kryzysowe, takie jak pożary, powodzie czy wypadki drogowe.

Ważnym elementem współpracy jest także integracja działań na poziomie regionalnym i krajowym w ramach KSRRG, co pozwala na koordynację większych akcji ratunkowych.

Działalność OSP na obszarach wiejskich, szczególnie na Podkarpaciu, ma ogromne znaczenie dla lokalnych społeczności, nie tylko w kontekście ratownictwa, ale również jako element wspierający życie społeczne i kulturowe tych terenów.

PODSUMOWANIE

Ochotnicze Straże Pożarne (OSP) odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa i ochrony przeciwpożarowej na obszarach wiejskich, zwłaszcza w regionach takich jak województwo podkarpackie. Dzięki swojej lokalnej obecności, elastyczności działania oraz zaangażowaniu społeczności, OSP stanowią pierwszą linię obrony w sytuacjach zagrożeń, takich jak pożary, powodzie, wypadki drogowe oraz inne klęski żywiołowe. OSP nie tylko pełnią funkcję ratowniczą, ale także integrują lokalne społeczności, angażując się w edukację, działania prewencyjne oraz organizację wydarzeń społecznych. Na obszarach wiejskich, gdzie dostęp do zawodowych jednostek Państwowej Straży Pożarnej (PSP) jest ograniczony, Ochotnicze Straże Pożarne są kluczowym elementem systemu bezpieczeństwa. Ich rola w szybkiej reakcji na zagrożenia jest nieoceniona, zwłaszcza na terenach, które są oddalone od miast i głównych ośrodków ratowniczych. OSP są także ważnym elementem infrastruktury społecznej, wspierając lokalne społeczności w zakresie edukacji, prewencji i budowania wspólnoty.

Niezbędność OSP na obszarach wiejskich – OSP, zwłaszcza na terenach wiejskich, są nieodzownym elementem systemu ochrony ludności, biorąc pod uwagę ich bliskość i szybki czas reakcji. W wielu przypadkach OSP to jedyna formacja, która może efektywnie i w krótkim czasie podjąć działania ratunkowe.

Funkcjonowanie OSP wymaga stałego wsparcia finansowego, zarówno ze strony samorządów, jak i państwa. Jednostki te muszą mieć dostęp do nowoczesnego sprzętu oraz systematycznych szkoleń, aby efektywnie reagować na współczesne wyzwania.

Wiele jednostek OSP na obszarach wiejskich zmaga się z problemami sprzętowymi i kadrowymi. Konieczna jest dalsza modernizacja, profesjonalizacja oraz przyciąganie młodych ludzi do służby w OSP, co pozwoli utrzymać wysoką jakość działań ratowniczych.

Mimo istotnej roli OSP, konieczne są dalsze badania nad kilkoma kluczowymi obszarami. Potrzebne są szczegółowe analizy dotyczące efektywności działań ratowniczych OSP, zwłaszcza na terenach wiejskich. Badać należy nie tylko czas reakcji, ale także dostępność sprzętu i zasobów ludzkich w kontekście rosnących

zagrożeń. Wiele jednostek OSP boryka się z problemem starzejącej się kadry oraz brakiem nowych członków. Badania mogą pomóc zidentyfikować przyczyny tych problemów oraz opracować strategie przyciągania nowych ochotników. Dalsze badania pomogą lepiej zrozumieć wyzwania i potrzeby Ochotniczych Straży Pożarnych na obszarach wiejskich, co przyczyni się do ich dalszej modernizacji i zwiększenia skuteczności w zapewnianiu bezpieczeństwa mieszkańcom wsi.

BIBLIOGRAFIA

1. Berliński L., *Zarządzanie i dowodzenie Ochotniczą Strażą Pożarną*, Wyd. Difin, Warszawa 2012.
2. Główny Urząd Statystyczny, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>.
3. Forjas A., *Działalność ochotniczych straży pożarnych i ich wpływ na bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, „Roczniki Studenckie Akademii Wojsk Lądowych”, 4/2020.
4. Nowicka J., Ochyra-Żurawska K., Ciekanowski Z., *Działalność organizacji pozarządowych na przykładzie ochotniczych straży pożarnych*, Wyd. im. Profesor Leszka Krzyżanowskiego Menedżerskiej Akademii Nauk Stosowanych w Warszawie, Warszawa 2024.
5. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach. Dz. U. 1989 Nr 20 poz. 104.
6. Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o ochotniczych strażach pożarnych. Dz.U.2024.233.
7. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy. Dz.U. 1974 nr 24 poz. 141.
8. Ustawa z dnia 24.08.1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej. Dz.U. 1991 nr 88 poz. 400.
9. Ustawa z dnia 24.08.1991 r. o ochronie przeciwpożarowej. Dz.U. 1991 nr 81 poz. 351.
10. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Dz.U. 1990 nr 16 poz. 95.
11. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych. Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240.
12. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627.
13. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 września 2021 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego. Dz.U. 2021 poz. 1737.
14. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 czerwca 2022 r. w sprawie legitymacji strażaka ratownika ochotniczej straży pożarnej lub osoby posiadającej uprawnienie do świadczenia ratowniczego. Dz.U. 2022 poz. 1274.
15. Svetlík J., Konárik M., *Jednostki straży pożarnej*, [w:] *Ochotnicze straże pożarne w działaniu na rzecz bezpieczeństwa pogranicza polsko-słowackiego*, red. R. Socha, Wydawnictwo Naukowe Akademii WSB, Dąbrowa Górnicza 2022.
16. TOP 30 jednostek OSP na Podkarpaciu. Oni mieli najwięcej pracy w 2023 roku, <https://nowiny24.pl/top-30-jednostek-osp-na-podkarpaciu-oni-mieli-najwiecej-pracy-w-2023-roku/ar/c1-18209775>.